

sinó mal après d'escrits o de la boca de mestres; Font i Quer diu que és a Olot on li donen el nom de «*pagèrès blanc* o *pageresa*», i afegeix que una «trufa afín» és el «*tuber paresa*», que a Olot anomenen *maresa*: doncs MARE + -ENSE paral·lel al PAGUS + -ENSE que he suposat En tot cas seria molt més fantàstic relacionar amb el gr. *λεπὰ πικρα*, nom del remei *giripiga*, b. ll. *girapigra* (Du C. iv, 70), que sense tenir-hi cap semblança botànica ni farmacològica, presentaria entrebanc fonètic insuperable, àdhuc si arbitràriament el caggiràvem en *pikra biera*.

MOT SAVIS, del ll. *tuber* 'bony', 'tòfona', derivat *tuberàcies*; *tuberals*. *Tubèrcul* [Lab. 1840, DOrt.] o millor *tubercle* (DFa), ll. *tubercülum*, diminutiu de *tuber*, pròpiament 'petit bony'; *tuberculos* [Lab. 1840]; *tuberculosi* [Lab. 1888]. *Tubercultizar*, -ització [Lab. 1888]; *tuberculina*, *tuberculoide*.

CPT.: *Tuberculòstasi* (accent a la ò!), *tuberculostàtic*. *Protuberància* [Lab. 1864], i *protuberant* [1911, Vogel], part. actiu de *protuberare* 'fer néixer un bony'.

1 IEW, 1080.29ss.; cf. encara Falk-Torp en Fick iv, 185, 186, 187; Muller, *Alt-ital. Wb.*, 498. — 2 Amb aquesta variant *trufsa* es relaciona el mossàr. *turläfa* «fabula» (RMA.): *trufsa* > *turfala* (canvi forçós en àrab) i metàt. *turlafa*. Com he explicat en el vol. II, 343b31-42, després en surt *burlafa*, *bull-* (BDLC vi, 221); i, amb reveladora imela, *bulëfa* a Ciutadella; veg. encara *buldrafa/gul-* a GUALDRAPA. Que el nostre mot s'havia transmès al mossàrab, o afro-romànic, ja s'havia de suposar pel bereber *turfás* o *turfás*, que cita Simonet, *Glos.*, p. LXXVIII, n. 2.

Tofut, V. *tofa* *Toga*, *togat*, V. *teula* *Togores*, no és llatí un *TUGURIOS (ni va prou «llatina» la fonètica d'AlcM): és clar que es tracta del neutre TÜGÜRIA 'les cabanes', amb -s afegida com en *Blanes*, *Arbúcies* etc. *Toi*, V. *toix*

TOIA, origen incert: potser pres del nom gascó i pre-romà de la ginesta i argelaga *toja*, *tojo*; com que consta l'ús de les *toies* per enramar en festes i ornamentació públiques, és versemblant que n'importessin dels països on abunden més aquests vegetals; el dubte seria més aviat entre el gascó antic *toye* f. i els masculins mossàr. *toyu*, i leon. *toyo*, tots sinònims i del mateix origen; potser més probable el gascó a causa del gènere gramatical, i de la vella relació entre la reialesa i alta noblesa catalanes amb els Vescomtes de Bearn-Montcada; de tota manera, no pot ser, en català, mot hereditari, sinó manllevat d'aquells llenguatges afins. □ 1.ª doc.: 1593.

«Ramellets de or barberí, banderetes, *toyas* y ramellets, per al jurament dels Cònsols», doc. de Bna. any 1593 (p. p. Moliné, en l'ed. del *Consolat de Mar*, p. 331), on consta l'ús de les *toies*, junt amb enramada de banderetes i ramellets, per a una gran solemnitat pública; cf. el fr. *joncher* 'encatificar i enramar amb jonc i altres vegetals semblants'. En el Dietari municipal barceloní, jornada de 15 març 1627, parlant de la festa de Santa Madrona, es diu que la caixa de les

reliquies de la santa estava «molt ben enramada de *toyes* y ramellets» (Caretà, *Barbr.*, p. 345). El primer testimoni literari és el del Rector de Vallfogona (1592-1631), en el sonet III de les *Obres Jocosas*, v. 2: veg. el text en la *Katalanische Literatur* de Denk, p. 463, i en el florilegi de R. Tassis i Marca, *De Ramon Llull a Verdaguier*.

El derivat *toiera* dóna, indirectament, el primer testimoni cronològic de l'existència del mot en cat.: «que naguna persona no tengua naguna *toiera*, ne negun senyal, de vendre vin, sinó en cas que vene vin --- que naguna persona no gos levar *toiera* de paret d'altre, o de loc on sia posada, sense volentat d'aquell» Sant Celoni, a. 1370 (*BABL* xii, 137); també aquí, doncs, es tracta d'enramar, i en definitiva enramar per al públic, com fan els taverners per atraure els parroquians; i la derivació *toiera* es podria interpretar en el sentit que essent primer *toia* l'enramada o «jonché» del sòl o de tota una paret, se'n formés aquest derivat en el sentit de 'ramada toiera', 'pertanyent a la toia'.

No registrat per lexicògrafs fins a Belvitges «*toya*: ramillete, *florum fasciculus*», «lo conjunt de diverses flors o herbes, espt. oloroses, que --- lligades serveixen --- al adorno», Lab. 1840. Verdaguier ja va usar-lo en l'esborrall de l'*Atl.* de 1867: «ametllers que s'hi gronxan semblan flayroses *toyes*, / fa denteta sa fruyta entre les joyes, / ahont vessaren tota sa flayra maig y abril / ---», *Atl.* II, 27a; en la versió definitiva: «los cirerers s'hi gronxan, de flors viventes *toyes*, / y'l fruyt ja vermelleja fent goig entre les joyes / ---». «Una *toya* de flors que si no tenen l'aroma de les que's cullen pels camps de Tessàlia, ni la sentor de la mel d'Himeto ---», ço que crec també de la ploma de Verdaguier, encara que sortís andònim en *La Veü de Montserrat*, 1880, 71. «Només sé que ets una noia / que culls pensaments festius per a fer-te'n una *toia*», Coromines (*O. C.*, 1373.5f.).

Més prosaic, però també ben nostre: «CONRADO: M'haig d'avení. / MARINA: Ab mi sí que ja ho està. / Co.: Demà 't donaré les joyes: / pren la bona voluntat, / y't duré demà passat, / qu'és lo teu sant, dues *toyes*», Pitarra (*El Mercat de Calaf, Gat.*, 388). «Lo cantor de costums catalanes y de mitològiques llegendes se'ns presenta ara ab un plec de versos de altra mena, ab una verdadera *toya* de oloroses flors, que han obert llurs fulles en un jardí que'ls Serafins habiten» a. 1879, MilàF (*O. Cat.*, Gili, p. 180). «Palmeres, cactus o araucàries, sobreixint del passeig, com a gegantines *toies*», Pons i Mass. (*Auca d. l. P.* xvii, 289).

Sobre el pre-romà *toja/toju*, que per l'àrea sembla ser un mot de soca proto-hispano-aquitànica, veg. l'article TOJO del DCECH/DECH. En cast.-port. *tojo* és l'*Ulex europaeus*, propi espt. de Galícia, Astorga *toyo*, i ast. *toxu*, documentat des del S. xv; a Gascunya és bearn., landès i bordelès *toujo* femení, amb derivat *toujaco* i *tujado* fins a l'Arieja i Narbona; no entrant ja a la Vall d'Aran, però sí encara fins al Comenge: «*toujagà* et *toujago*: landier» (ajonc) (Dupleich, *Pat. d. St. Gaudens*). Ho tenim ja en la forma *toya* en